

CETĂȚENIA COPIILOR NĂSCUȚI PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

PALII Oleg

avocat, Director executiv al Asociației Obștești

”Centrul de Drept al Avocaților”

ORCID ID: 0000-0002-3518-5792

*Astăzi, la milioane de oameni din întreaga lume
li se refuză o naționalitate (cetățenie).
De multe ori nu au voie să meargă la școală, să vadă un medic,
să obțină un loc de muncă, să deschidă un cont bancar,
să cumpere o casă sau chiar să se căsătorească.*

*Campania Agenției ONU pentru Refugiați (UNHCR), # iBelong
își propune să pună capăt apatridiei în zece ani 2014 - 2024.
<https://www.unhcr.org/ibelong/>*

Summary. *The Republic of Moldova was ranked in the top 5 countries worldwide having the best legislation on reducing and avoiding statelessness. Enhancing the situation regarding statelessness reduction was possible after ratifying the UN Convention relating to status of stateless persons (1954) and the UN Convention on the reduction of statelessness (1961) and the approval of the amendments to the Law no. 200 from 16.07.2010 regarding the foreigners regime in the Republic of Moldova (28.12.2011), therefore a new section “Section XI The procedure of recognition of stateless persons” was included in the law due to the modifications.*

Keywords: *stateless person, refugee, child citizenship, children’s rights.*

Printre milioanele de apatrizi de pe glob, se regăsesc și 1898 de apatrizi recunoscuți de autoritățile Republicii Moldova. Suplimentar la aceștia, în Registrul de stat al Populației sunt înregistrați 6875 de cetățeni ai Republicii Moldova, ce sunt documentați cu pașaport (model al anului 1974) al fostei URSS și 1409 persoane cu statut juridic nedeterminat. Statisticile de mai sus reflectă situația la data de 30.06.2022.

Deoarece în preambulul prezentului articol am scris despre *Campania Agenției ONU pentru Refugiați (UNHCR) - # iBelong*, trebuie să menționez că la începutul acesteia, Republica Moldova era poziționată în top 5 țări la nivel mondial, care aveau cea mai buna legislație privind reducerea și evitarea apatridiei.

Îmbunătățirea situației privind reducerea apatridiei a fost posibilă urmare a ratificării de către Republica Moldova a Convenției ONU privind statutul apatrizilor (1954) [1] și Convenției ONU privind reducerea cazurilor de apatridie (1961) [2] și adoptării la 28.12.2011 a amendamentelor la Legea nr.200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, [3] amendamente prin care a fost inclus în textul legii respective a unui capitol nou - Capitolul X¹ ”Procedura de recunoaștere a statutului de apatrid”.

Prevenirea cazurilor de apatridie era posibilă grație prevederilor articolului 11 al Legii cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024 din 02.06.2000, [4] care declara că sunt considerați cetățeni ai Republicii Moldova copiii:

- a) născuți din părinți, ambii sau unul dintre care, la momentul nașterii copilului, este cetățean al Republicii Moldova;
- b) născuți pe teritoriul Republicii Moldova din părinți apatrizi;
- c) născuți pe teritoriul Republicii Moldova din părinți care au cetățenia unui alt stat sau unul dintre care este apatrid, iar celălalt cetățean străin dacă statul acela nu acordă copilului cetățenie.

Conform prevederilor aceluiași articol și copiii găsiți pe teritoriul Republicii Moldova erau considerați cetățeni al ei, atâ timp cât nu este dovedit contrariul, până la atingerea vârstei de 18 ani.

Norma legală enunțată evita situațiile de apatridie a copiilor născuți pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv a copiilor părinții cărora nu erau cetățeni ai acestui stat.

Din păcate, prin Legea nr. 132 din 21.12.2017, a fost schimbat conținutul literei c) alineat (1) articolul 11 din Legea cetățeniei Republicii Moldova, nr. 1024-XIV din 02.06.2000, care în prezent prevede:

“(1) Este considerat cetățean al Republicii Moldova copilul:

.....

c) născut pe teritoriul Republicii Moldova din părinți care au cetățenia unui alt stat sau unul dintre care este apatrid sau beneficiar de protecție internațională, iar celălalt este cetățean străin, cu condiția că, la momentul nașterii, cel puțin unul dintre părinți deține drept de ședere sau beneficiază de protecție internațională acordate de autoritățile competente ale Republicii Moldova ori este recunoscut apatrid de autoritățile competente ale Republicii Moldova.”

Sintagma: *“... cu condiția că, la momentul nașterii, cel puțin unul dintre părinți deține drept de ședere sau beneficiază de protecție internațională acordate de autoritățile competente ale Republicii Moldova ori este recunoscut apatrid de autoritățile competente ale Republicii Moldova.”* condiționează cetățenia copilului nou născut pe teritoriul Republicii Moldova de forma juridică de aflare a părinților săi pe acest teritoriu:

- drept de ședere;
- protecție internațională acordate de autoritățile competente ale Republicii Moldova;
- apatrid recunoscut de autoritățile competente ale Republicii Moldova;

Redacția Legii nr. 132 din 21.12.2017 nu reglementează (nu explică) situațiile când nerecunoașterea copilului drept cetățean al Republicii Moldova, l-ar face apatrid.

Condiționarea cetățeniei copilului născut pe teritoriul Republicii Moldova de forma juridică de aflare a părinților săi pe acest teritoriu, precum și excluderea sintagmei ”...dacă statul acela nu acordă copilului cetățenie” duce inevitabil la apariția copiilor apatrizi de la naștere, deși au fost născuți pe teritoriul Republicii Moldova. Prin modificarea normei enunțate, Republica Moldova a încălcat obligațiunile pe care și le-a asumat prin ratificarea următoarelor instrumente internaționale:

- **Declarația Universală a Drepturilor Omului**

Articolul 15

1. Orice individ are dreptul la o cetățenie.

- **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice**

Articolul 24

.....

2. Orice copil trebuie să fie înregistrat după naștere și să aibă un nume.

3. Orice copil are dreptul de a dobândi o cetățenie.

- **Convenția din 1989 cu privire la drepturile copilului**

Articolul 2

1. Statele părți se angajează să respecte drepturile care sunt enunțate în prezenta convenție și să le garanteze tuturor copiilor care țin de jurisdicția lor, fără nici o distincție, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie a copilului sau a părinților sau reprezentanților săi legali, de originea lor națională, etnică sau socială, de situația lor materială, de incapacitatea lor, de nașterea lor sau de altă situație.

2. Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru ca copilul să fie efectiv protejat împotriva oricărei forme de discriminare sau de sancțiuni motivate de situația juridică, activitățile, opiniile declarate sau convingerile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale membrilor familiei sale.”

Articolul 7

1. Copilul este înregistrat imediat după nașterea sa și are de la această dată dreptul la un nume, dreptul de a dobândi o cetățenie și, în măsura posibilului, dreptul de a-și cunoaște părinții și de a fi crescut de aceștia.

2. Statele părți vor veghea la aplicarea acestor drepturi conform legislației lor naționale și obligațiilor asumate potrivit instrumentelor internaționale aplicabile în materie, în mod deosebit în cazurile în care, în absența acestora, copilul s-ar găsi în situația de a fi apatrid.

- **Convenția din 1961, privind reducerea cazurilor de apatridie.**

Articolul 1

1. Orice stat contractant va acorda cetățenia sa unei persoane născute pe teritoriul sau, care, altfel, ar fi apatrida.

- **Convenția Europeană cu privire la cetățenie, din 1997**

Articolul 4

Normele interne cu privire la cetățenie ale fiecărui Stat Parte trebuie să corespundă următoarelor principii:

- a) fiecare persoană are dreptul la cetățenie;
- b) apatridia se evită;

La 26.05.2022 Curtea constituțională a examinat sesizările *nr. 103a/2021 și nr. 117a/2021* privind controlul constituționalității unor prevederi din articolele 11 alin. (1) lit. c), 12 alin. (1¹) din Legea cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024 din 2 iunie 2000 și din articolul I, punctul 10 din Legea nr. 132 din 21 decembrie 2017 pentru modificarea și completarea Legii cetățeniei Republicii Moldova nr. 1024/2000 (*condițiile dobândirii cetățeniei prin naștere, prin recunoaștere și temeiurile refuzului de acordare a cetățeniei*) depuse de către dl Oazu Nantoi, deputat în Parlamentul Republicii Moldova și de dna Maia Bănărescu, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului. [5]

Autorii sesizărilor au invocat că acordarea cetățeniei copilului în funcție de deținerea dreptului de ședere al părinților pe teritoriul Republicii Moldova la momentul nașterii copilului generează situații de apatridie. Autorii sesizărilor au notat că un sistem de acordare automată a cetățeniei unui copil la naștere, care altfel ar fi apatrid, este calea cea mai eficientă pentru asigurarea faptului că apatridia printre copii și consecințele ei negative vor fi evitate în totalitate. Autorii sesizărilor menționează că condiția în discuție a fost introdusă prin Legea nr. 132 din 21 decembrie 2017, fără a avea la bază vreo justificare rezonabilă. De asemenea, ei au notat că condiționarea acordării cetățeniei copilului în funcție de forma juridică de aflare a părinților pe teritoriul Republicii Moldova reprezintă un tratament diferențiat nejustificat.

Autorii sesizărilor au făcut trimitere, *inter alia*, la dreptul copilului de a dobândi o cetățenie la naștere stabilit de articolul 7 alin. (1) din Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989 și de articolul 24 § 3 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966. Totodată autorii sesizărilor menționează obligația statelor de a evita apatridia stabilită de articolul 6 § 4 lit. e) [*obligația statelor de a facilita dobândirea cetățeniei de către persoanele născute pe teritoriul său și care domiciliază acolo în mod legal și obișnuit*] din Convenția Europeană cu privire la cetățenie din 6 noiembrie 1997 și de articolul 1 § 1 [*obligația statelor de a acorda cetățenie la nașterea unei persoane pe teritoriul său, care altfel ar deveni apatridă*] din Convenția Organizației Națiunilor Unite privind reducerea cazurilor de apatridie din 30 august 1961. În concluzie, autorii sesizărilor notează că condiția stabilită de textul contestat contravine articolelor

1, 8, 16, 17 alin. (1) și 50 alin. (2) din Constituție.

Examinând admisibilitatea sesizărilor, Curtea le-a declarat inadmisibile, dar a constatat următoarele:

- La p. 20 al Deciziei: *“... Curtea a notat că statul este suveran în a stabili cadrul juridic al raporturilor legate de cetățenia Republicii Moldova, inclusiv competența de a reglementa prin legislația sa temeiurile de acordare și de retragere a cetățeniei.”*
- La p.21 al Deciziei sale Curtea indică: *“... deși textul articolului 17 din Constituție nu stabilește în mod expres un obiectiv al statului de a reduce cazurile de apatridie, acest obiectiv poate fi dedus dacă norma constituțională este interpretată prin prisma tezei I a articolului 1 § 1 din Convenția ONU privind reducerea cazurilor de apatridie din 30 august 1961, în vigoare pentru Republica Moldova din 19 aprilie 2012, care prevede că **orice stat contractant va acorda cetățenia sa unei persoane născute pe teritoriul său, care, altfel, ar fi apatridă. O normă similară este prevăzută în articolul 6 § 2 din Convenția Europeană cu privire la cetățenie. De asemenea, potrivit articolului 4 lit. b) din Convenție, normele interne referitoare la cetățenie ale fiecărui stat parte trebuie să fie conforme cu principiul evitării apatridiei.**”*
- La p. 23 al Deciziei: *“Curtea a observat că Republica Moldova a prevăzut în legislația sa, în condițiile articolelor 1 § 1 lit. b) din Convenția Organizației Națiunilor Unite privind reducerea cazurilor de apatridie și 6 § 2 lit. b) din Convenția Europeană cu privire la cetățenie, un remediu referitor la dobândirea cetățeniei sale de către copiii născuți pe teritoriul său care nu dobândesc la naștere nici cetățenia Republicii Moldova, nici o altă cetățenie. Astfel, în acest caz, copiilor care au rămas apatrizi cetățenia le este acordată ulterior, prin recunoaștere, în baza cererii, conform prevederilor articolului 12 alin. (1) din Legea cetățeniei Republicii Moldova.”*

Analizând Decizia enunțată a Curții Constituționale, în special enunțurile de la p. 21, consider că Curtea a indicat legiuitorului următoarele:

- Convenția Europeană cu privire la cetățenie, la Capitolul II stabilește Principiile generale privind cetățenia. Principiile sunt enumerate la articolul 4 al Convenției. Unul din Principiile generale este enunțat la lit. b) al art. 4 din Convenție, și are următorul conținut: *“ **apatridia trebuie să fie evitată**” !*

Ținând cont de cele indicate de Curte la p.21 al Deciziei, înțelegem că observația Curții, de la p. 23 este o indicație indirectă că, calea prevăzută de lege, de acordare ulterioară a cetățeniei prin recunoaștere, copiilor născuți pe teritoriul

Republicii Moldova, care au rămas apatrizi, conform prevederilor articolului 12 alin. (1¹) din Legea cetățeniei Republicii Moldova, deși este o cale greșită și neconformă Principiilor generale privind cetățenia enunțate în Convenția Europeană cu privire la cetățenie, deoarece calea prevăzută de Legea Cetățeniei este una ce nu evită apatridia ci-l face pe copil apatrid și-l menține în acest statut până la vârsta de 18 ani, după care ar putea depune o cerere de recunoaștere a cetățeniei.

Consider că, soluția propusă la articolului 12 alin. (1¹) din Legea cetățeniei Republicii Moldova este inacceptabilă pentru copiii născuți pe teritoriul Republicii Moldova, deoarece generează situații de apatridie a copiilor, de la naștere și până la atingerea vârstei de 18 ani și astfel contravine prevederilor art. 15 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 24 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, art. 2 și art. 7 din Convenția din 1989 cu privire la drepturile copilului, art. 1 din Convenția din 1961 privind reducerea cazurilor de apatridie, art. 4 din Convenția Europeană cu privire la cetățenie, din 1997.

În concluzie, propun revenirea la redacția inițială a literei c) alineat (1) articolul 11 din Legea cetățeniei Republicii Moldova, nr. 1024-XIV din 02.06.2000.

Referințe:

1. Convenția ONU privind statutul apatrizilor din 28.09.1954.
2. Convenția ONU privind reducerea cazurilor de apatridie din 30.08.1961.
3. Legea nr.200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.179-181, art.610.
4. Legea cetățeniei Republicii Moldova nr.1024 din 02.06.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.98, art.709.
5. Decizie de inadmisibilitate a sesizărilor nr.103a/2021 și nr.117a/2021 din 26.05.2022 [Accesat: 23.09.2022] Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_70_2022_103a_117a_2021_rou.pdf

